

Nu doorpakken

Stoppen met andermans problemen oplossen

Een publicatie in NRC plaatste de fraude met mest weer in het middelpunt van de belangstelling. CUMELA Nederland greep de gelegenheid aan om druk op de hele keten te zetten. Voorzitter Jaap Uenk van de sectie Meststoffendistributie ziet het als een ideale manier om weer een gelijk speelveld te creëren. "We moeten dit aanpakken om de mentaliteit in de hele keten te veranderen."

De loonwerker moet niet het probleem van de veehouder op willen lossen. Als hij geen geld heeft voor de afzet van de mest moet hij bij de bank aankloppen. Niet de intermediair een oplossing laten verzinnen.

Wie het artikel in NRC met weinig kennis van de sector leest, zal onthutst concluderen dat het goed fout zit met de mest. Dat, gevoegd bij wat suggestieve beelden en beschrijvingen van werkzaamheden in het donker, versterkt het beeld dat het artikel oproept. In vier pagina's proberen de auteurs van het verhaal uit te leggen hoe er in de mestwereld wordt gerommeld met het nemen van monsters, het uitvoeren van wegingen en het uitrijden van de mest.

Het is een verhaal dat hard is aangekomen in de sector, stelt Jaap Uenk, voorzitter van de sectie Meststoffendistributie van CUMELA Nederland. "Natuurlijk wisten we dat er werd gerom-

meld, maar we waren geschokt door de schaal waarop dit blijkbaar voorkomt. Door deze publicatie kwam dat ook aan het licht voor het grote publiek en sloeg de politiek er onmiddellijk op aan. Dus zaten we de maandag erna bij de nieuwe minister om verantwoording af te leggen."

Voor CUMELA Nederland was het reden om in een persbericht duidelijk afstand te nemen van de frauduleuze praktijken, zoals het manipuleren van monsters en wegingen. CUMELA heeft de minister gevraagd om hard op te treden. Uenk ontkent niet dat het de organisatie in zekere zin ook wel goed uitkomt. "Het probleem is dat je als brancheorganisatie geen macht hebt om

Mestscan spoort ook kleine foutjes op

Het grote aantal administratieve boetes dat wordt opgelegd aan intermediairs voor overtredingen van de Mestwet geeft aan dat er onbedoeld veel fout gaat. Om dat soort fouten op te sporen, heeft CUMELA Advies de Mestscan ontwikkeld. Dit is een check door medewerkers van CUMELA Advies van de werkwijze en de meststromen op het bedrijf.

De eerste uitgevoerde scans laten zien hoe nuttig dat is, stelt Richard Wolting van CUMELA Advies. "Op de eerste reeks gecontroleerde bedrijven, die op het oog alles keurig op orde hebben, kwamen we toch nog kleine foutjes tegen. Het zijn fouten die erin sluipen als je dagelijks tientallen formulieren verwerkt. Vreemde ogen doen dan wonderen. Daarom geven de bedrijven ook aan het prettig te vinden om een keer te sparren met iemand van buiten."

Fouten die werden gevonden, waren bijvoorbeeld het niet ondertekend hebben van het VDM (Vervoersbewijs Dierlijke Meststoffen) door zowel leverancier, afnemer als vervoerder (boetebedrag per VDM € 200,-). Een andere fout was het handmatig wijzigen van een VDM (boetebedrag per VDM € 300,-) en het niet tijdig (binnen tien dagen) verstrekken van een VDM aan de leverancier en de afnemer door de vervoerder na aflevering van de dierlijke meststoffen (boetebedrag per VDM € 300,-). Er kwamen ook heel andere zaken naar voren, die je onder bedrijfsblindheid zou kunnen scharen, zoals de tijd die niet goed stond ingesteld op de aanboord-weegapparatuur. "Dat lijkt niet belangrijk, maar weeg je op twee plaatsen, dan kloppen de tijden niet meer en lijkt het op fraude. Dat wil je dus niet."

Renzo van der Burg, medewerker mest-distributie & transport bij Loonbedrijf J.M. van Vliet BV, is na de controle blij dat het allemaal een keer is nagelopen "Het rapport geeft ons diverse verbeterpunten, waardoor wij onze medewerkers en chauffeurs nog beter kunnen aansturen."

Na een testperiode gaat CUMELA Advies de Mestscan nu aanbieden aan alle bedrijven. Richard Wolting is ervan overtuigd dat dit bedrijven kan behoeden voor boetes. "Ik weet zeker dat de kosten van de Mestscan opwegen tegen de boetes die je riskeert als er fouten insluipen. Garanties op dat vlak kunnen we niet geven, want het blijft mensenwerk. We helpen echter wel om aan te tonen dat je er alles aan doet om fouten te voorkomen."

op te treden. Je kunt leden royeren, dat hebben we in een aantal gevallen in het verleden ook gedaan, maar daarmee stopt het niet. Zelfs een veroordeling helpt niet, want je ziet dat de ondernemers onder een andere naam gewoon actief blijven." Het tekent de onmacht van een brancheorganisatie in dit soort gevallen, meent Uenk. "Terwijl het wel oneerlijke concurrentie betekent voor de vele ondernemers die de regels juist wel in acht nemen. Wat we de afgelopen jaren zagen, is

dat dan steeds meer bedrijven zwakke knieën krijgen, zeker als blijkt dat ze ermee weggkomen. Het wordt bijna 'gewoon' om klanten ook op deze wijze te ontzorgen. Voeg dat bij de enorme crisis die niet zo lang geleden in de varkenshouderij heerste, waarbij bedrijven in grote geldnood kwamen, en je hebt een voedingsbodemp, mede doordat veel van onze leden heel graag willen helpen. Dat is de aard van de onderneming en dan zie je ze meegaan met de ondernemer in nood."

Als een monster te grote afwijkende waarden heeft zou de leverancier aan moeten kunnen tonen hoe dat mogelijk is.

Maar toch niet tegen elke prijs?

“Daar raak je het zwakke punt van een deel van de bedrijven. In plaats van dat ze de pijn leggen of laten waar deze hoort, de varkens- of melkveehouder, gaan ze oplossingen verzinnen. Als ondernemer doe je dan precies het verkeerde. Hoe moeilijk ook, dan moet je harder zijn en het probleem daar laten waar het hoort. Als de veehouder niet kan betalen, moet hij maar naar de bank. Die is er om dat soort problemen op te lossen. Als intermediair mag het nooit de reden zijn om dan maar een oplossing voor de mestafzet buiten de wet te zoeken. Daar zullen we in de nieuwe aanpak van de mestfraude zeker aan gaan werken via een programma voor gedragsverandering.” Overigens wil Uenk wel een kanttekening plaatsen bij de schaal waarop zou worden gefraudeerd. In het artikel in NRC wordt gesuggereerd dat nagenoeg alle intermediairs frauderen, omdat een groot deel van de 56 onderzochte intermediairs dat zou doen. “Die lijst is echter volledig willekeurig samengesteld, dus zeker geen afspiegeling van alle bedrijven. Wij hebben de lijst ook nagelopen en dan blijkt dat van de 56 er maar 27 lid zijn van CUMELA Nederland. Van de andere 29 zijn er twee die in het verleden zijn geroyeerd en twee waarvan het lidmaatschap is geweigerd. De overige zijn bedrijven die of bij TLN zijn aangesloten of helemaal nergens lid van zijn.” Wat Uenk ook vervelend vindt, is dat de fraude uitstraalt naar de hele cumelasector, terwijl het hier gaat om ongeveer 600 intermediaire bedrijven op zo’n 2000 lidbedrijven. “Waarbij ik ervan overtuigd ben dat een groot deel van de bedrijven keurig volgens de regels probeert te werken. Een deel daarvan wordt nu geassocieerd met fraude, terwijl ze alleen maar een ambtelijke boete hebben gehad voor fouten bij het invullen van de formulieren.”

Hij hekelt de manier waarop alle soorten boetes op één hoop worden geveegd. In het artikel zijn namelijk strafrechtelijke boetes (dan word je dus veroordeeld voor bewust frauderen) en bestuurlijke boetes bij elkaar opgeteld. Dat laatste vertekent het beeld, want een bestuurlijke boete is als te hard rijden, dat overkomt iedereen wel eens. Natuurlijk zijn er notoire

hardrijders die gokken op Flitsmeister, maar toch af en toe worden geflitst, zoals er ook zeker bewust wel eens fouten bij het invullen van een VDM worden gemaakt”, stelt Uenk. “Wat wij echter zien, is dat er in deze groep ook heel veel boetes bij zitten voor bijvoorbeeld het ontbreken van een handtekening of een niet goed ingevuld adres. Daarbij is gekeken over een groot aantal jaren, dus dan is de kans groot dat je er een keer bij zit (zie ook kader Mestscan; red.). Begrijp me goed: ik praat ook bestuurlijke boetes niet goed, maar er is een duidelijk verschil met strafrechtelijke boetes, waarbij ondernemers willens en wetens frauderen.”

Het laat onverlet dat er bewust en onbewust wordt gerommeld. Dat is iets wat keihard moet worden aangepakt, vindt Uenk. “Wat dat betreft past dit best wel in ons straatje, want als sectie is dit iets waar we al jaren aan werken. In onze contacten met het ministerie is dat iets waar we regelmatig aandacht voor hebben gevraagd, al was het maar om alle bedrijven die wel volgens de regels werken te ondersteunen.”

Kun je daar ook concrete voorbeelden van noemen?

“Al heel lang pleiten we voor nader onderzoek naar mestmonsters met extreme gehalten. Een ander punt dat we hebben genoemd, is de hoge forfaitaire norm voor de dikke fractie van rundveemest. Daarom staan we ook achter het idee van de onafhankelijke monsternemer voor de dikke fracties van varkens- en rundveemest, alleen zijn we ontevreden over de uitvoering ervan. Het is jammer dat de regeling nu zo star is, zodat we voorzien dat het systeem daarop gaat vastlopen. We kijken echter uit naar de resultaten, want daar zouden we al veel van de mogelijke fraudewegen mee kunnen uitbannen. Een andere actie is de conferentie die we al in maart van dit jaar hebben georganiseerd en waarvoor we verschillende partijen hebben uitgenodigd om met ons naar de problematiek te kijken.”

Als brancheorganisatie had je ook een certificatiesysteem kunnen opzetten. Waarom is dat nooit gebeurd?

“We hebben dat altijd afgewezen, omdat een certificatie van alleen de intermediairs niet werkt. Dan leg je precies de werkwijze vast, maar als andere delen van de keten niet meedoen, los je het probleem niet op. Certificeren van één schakel is dan een papieren tijger. Dan wordt er aan de voor- of aan de achterkant gerommeld. Daarnaast blijft er de mogelijkheid om als leverancier van de mest te kiezen voor een niet-gecertificeerd bedrijf. Overigens zijn we er wel mee bezig voor de verwerkers van een continu-installatie, omdat je daar heldere regels kunt afspreken. Daarvoor ligt al een voorstel klaar.” (Zie kader.)

Toch pleit CUMELA Nederland nu wel voor een certificatiesysteem. Waarom zou het nu wel werken?

“Wat we nu voorstellen, is een certificatiesysteem voor de hele keten en dus voor alle bedrijven die mest af- en aanvoeren. Dat begint bij de varkens- en melkveehouder die zijn bedrijf certificeert en aantoont dat hij de overtollige mest volgens de

Kwaliteitssysteem mest

Los van alle mestcommotie wacht een eerste systeem voor certificering van mestverwerking nog op goedkeuring van het ministerie van Landbouw. Dit systeem is bedoeld voor verwerkers die de mest in een continuproces verwerken. Dit Kwaliteitssysteem mest moet afnemers garanderen dat de mest vaste en betrouwbare gehalten bevat. Ook is daarin geregeld hoe de monstername plaatsvindt.

Via dit systeem garanderen deelnemende bedrijven dat ze zich aan de regelgeving houden en volgens welke voorschriften ze werken. Elk bedrijf moet daarvoor zelf een contract afsluiten met een certificerende instantie. Dit is vergelijkbaar met systemen als VKL of de audit voor VCA.

Een aantal belangrijke eisen die worden gesteld zijn:

- De hoeveelheid fosfaat in het monster mag maximaal vijftien procent afwijken van het voortschrijdende gemiddelde van het bij het bedrijf behorende verwerkingsproces.
- Het bedrijf dat wil deelnemen, heeft in de twaalf maanden voor deelname geen bestuurlijke boetes opgelegd gekregen van in totaal meer dan € 5000,-.
- Elke wijziging op het bedrijf of in de bedrijfsvoering moet direct worden gemeld, bijvoorbeeld een wijziging in de werkwijze of een opgelegde boete of een proces-verbaal in het kader van de Meststoffenwet.
- De controleur van de certificerende instantie moet te allen tijde toegang hebben tot het bedrijf.
- Erkende monsternemers moeten op elk gewenst moment ongehinderd een monster kunnen nemen.
- Tijdens de monstername moet de NVWA altijd ongehinderd een controle kunnen uitvoeren op de monstername.
- Het bedrijf moet beschikken over de juiste

- vergunningen (omgevingsvergunning en indien nodig een lozingsvergunning en een vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet.
- Er moet altijd een actuele plattegrond van het terrein en de installaties zijn, inclusief de inhoud van de opslag.
- Het bedrijf moet vóór 1 maart de eindbalans voor de totale hoeveelheid mest, fosfaat en stikstof van het voorafgaande jaar doorgeven aan de certificerende instantie.
- De tijden waarop de installatie draait, moeten precies zijn vastgelegd.
- Als de installatie langer dan 24 uur stilstaat, bijvoorbeeld vanwege onderhoud, geen aan- of afvoer of vanwege een vervoersverbod, moet dit worden gemeld aan de certificerende instantie.
- Elke wijziging van het proces, bijvoorbeeld om een eindproduct met een hoger fosfaatgehalte te verkrijgen, moet twee weken van tevoren worden gemeld.
- Op de bedrijfslocatie mag maximaal één opslag van de goedgekeurde dikke fractie

zijn.

- Van hopen afgekeurde dikke fractie moet een register worden bijgehouden.
- De controlerende instantie bepaalt hoe vaak er monsters worden genomen.
- Het laboratorium informeert de controlerende instantie over de monsterresultaten

Naast deze eisen zijn er nog een aantal regels die alle processen bij een verwerkingsbedrijf vastleggen en aangeven hoe te handelen bij afwijkingen.

Hoewel deze lijst is opgesteld voor bedrijven die de mest in een continuproces verwerken, geeft dit wel een indicatie hoe de certificering voor bijvoorbeeld intermediairs eruit kan gaan zien. Het op maat maken voor verschillende typen bedrijven en verschillende soorten mestverwerking zal echter nog een uitdaging worden. Het opstellen van dit systeem heeft namelijk al ruim een half jaar geduurd. Ook moet het nog worden goedgekeurd. Dit systeem ligt nu al drie maanden bij het ministerie en wacht op goedkeuring.

regels afvoert. Dat moet dan kloppen met zijn mestadministratie. Daarbij komt er ook een omgekeerde bewijslast. Als een monster ongekend hoge waarden heeft, moet hij dus aantonen hoe dat komt. Behalve bij de aanvoer moet er dan ook bij de afnemer een certificatiesysteem komen. De mestverwerker of akkerbouwer moet dus zelf ook aantonen dat hij een sluitende administratie heeft. In zo'n systeem heeft het ook zin om eisen te stellen aan de intermediair. Daar doen we dan graag aan mee."

Of de certificering het haalt en welke andere maatregelen er komen om de mestfraude uit te bannen, zal aanstaande maandag moeten blijken. Dan presenteren de betrokken partijen

- naast CUMELA Nederland zijn dat TLN, POV, LTO Nederland en Rabobank - hun actieplan aan de minister. Wordt dat als voldoende beoordeeld, dan zullen alle partijen op korte termijn de voorgestelde maatregelen moeten implementeren. "Een uitdaging, maar absoluut noodzakelijk", stelt Uenk. "Als we daar niet in slagen, krijgt de politiek namelijk een nieuw wapen in handen om inkrimping van de veestapel af te dwingen of belanden we in de 'huisvuilvariant'. En dat is onnodig en slecht voor iedereen die werkzaam is in deze sector."

TEKST: Toon van der Stok

FOTO'S: Cumela Communicatie